

METSARIIGINA TULEVIKKU

KESKKONNAÜHENDUSTE METSANDUSE
VISIOON AASTANI

2030

Looduslikest oludest ja ajaloost tulenevalt on Eesti metsarikas maa. Meil on unikaalne võimalus maksimeerida erinevaid metsahüvesid nõnda, et see annaks eeskujuna olulise panuse mitmete globaalsete probleemide lahendamisse. Samas on meil võimalus puidust kiirelt ja jätkuusutmatult tulu teenida - sellele annab omakorda hoogu juurde raiskav tarbimine. Lähiaastate otsused Riigikogu valimistel ja uue metsanduse arengukava koostamisel määravad suuresti, kuidas Eesti lähimate inimpõlvede jooksul metsaga ringi käib. Kas valime nutika ja innovaatilise metsarikka riigi tee või pigistame silmad kinni ja anname riigina taas sõnumi "raiu ja põleta palju jaksad". Eestil on veel võimalus saada säästva metsanduse teenäitajaks Euroopas, säilitades hindamatu looduskeskkonna ning lõigates maine- ja majanduskasu.

Murettekitava üleilmse keskkonnakriisi valguses on Eesti raiemahtude määrgatav vähendamine möödapääsmatu. Ent see ei pea tähendama hoopis meie ühisele rahakotile, pigem aitama meil leida uue ja tasakaalukama arengutee. Seisame metsanduse eest, mis hoiab ja kasvatab Eesti ning maailma elurikkust; panustab kliimamuutuse ärahoidmisse, kasvatades arvestatavalt metsades seotud süsinikuvaru; hoiab puhta veekogude vee; pakub inimestele tasuvat tööd ja eneseteostuse võimalusi; aitab hoida nende tervist, elukvaliteeti ja kodutunnet; panustab innovaatilisel ja mitmekülgasel moel Eesti majandusse.

Milline tulevik valida? Neil päevil räägitakse palju biomajandusest kui lahendusest üleilmsetele keskkonnaprobleemidele. Selle sildi alla on koondunud hulk paljulubavaid ettevõtmisi, ent nende keskkonnakasu avaldub vaid juhul, kui biotoodete tootmisel ei kahjustata metsade elurikkust, süsinikuvaru ja -sidumisvõimet, veererežiimi ning muid elulisi hüvesid pakkuvaid omadusi. Samuti on tähtis, et uudne biomajandus ei takistaks puidu traditsioonilist kasutust ega hoogustaks raiskavat tarbimist.

Pakume välja targa metsariigi ja säästva metsanduse teenäitaja tulevikuvisiooni. Oleme välja toonud kaheksa olulisemat eesmärki, mida järgneval kümnendil sihtima peame - seda senisest märksa täpsemalt ja teaduspõhisemalt.

Eesmärgid

Tagada
kliimamuutuse
ohjeldamiseks
sobilik metsandus

Tagada piisav
eluruum
metsaliikidele

Säilitada
metsade olulised
keskkonnafunktsioonid

Peatada viimaste
loodusmetsade
hävitamine

Riigimets
peab pakkuma
maksimaalselt
avalikke hüvesid

Kestlik puidutööstus
peab kandma
majanduse alustala
rolli mitmekülgset ja
innovaatiliselt

Metsad peavad
pakkuma inimestele
tööd, eneseteostust,
tervist, elukvaliteeti ja
kodutunnet

Säästlik
metsamajandus
eeldab uut kvaliteeti
valitsemises

Eesti metsanduse olulisemad eesmärgid

Üleilmse keskkonnakriisi valguses ja Eesti looduse hoidmiseks on kõige tähtsamad järgmised eesmärgid.

PEATADA VIIMASTE LOODUSMETSAD EESTI HÄVITAMINE

Eestis on loodusmetsa veel vaid vaid 2% meie metsadest. See tähendab 47 000 hektarit, millest umbes 12 000 ehk neljandik ei ole mingil moel raie eest kaitstud. Need alad tuleb kaardistada ning tagada nende kaitse, et selliste metsade pindala vähenemise trend juba lähemate aastate jooksul peatada. **Selleks on tarvis vääriselupaikade kvaliteetset kaardistamist ja kaitset, kaitsealadel senisest täpsema kaitse tagamist ning käimasoleva metsakaitsealade moodustamise protsessi kiiret lõpule viimist.**

TAGADA KLIIMAMUUTUSE OHJELDAMISEKS SOBILIK METSANDUS

Süsihappegaasi ja teiste kasvuhoonegaaside tõus atmosfääris on kaasa toonud ohtliku kliimamuutuse. Metsad on kooslused, mille süsinikuvoogused (sidumist ja heidet) on majandamisotsuste kaudu võimalik reguleerida ning sedakaudu saavutada negatiivsed emissioonid. Maksimaalse kliimakuu saavutamiseks peab metsas seotud süsinikuvaru kasvama. Selle eelduseks on raieaht, mis nii lühikeses kui pikas plaanis suurendab puidutagavara ja mullas seotud süsiniku hulka. Selleks on aga omakorda tarvis läbi- paistvat metsastatistikat ning ausaid rehkendusi. **Metsa raiumisel tuleb eelistada kliimasõbralikke raieviise ning varutud puitu tuleb võimalikult palju kasutada pika elueaga toodete valmistamiseks.** Naftatoodete asendamine metsa süsinikuvaru kahanda- valt varutud puiduga kiirendab kliimamuutust, mitte ei ohjelda seda.

TAGADA PIISAV ELURUUM METSALIIKIDELE

Metsas elavad looduslikud liigid moodustavad koos tervikliku ökosüsteemi. **Mida mitmekesisem on metsa ökosüsteem, seda mitmekülgsemad funktsioonid saab mets täita ning seda vastupidavam on ta haiguspuhangutele ja ekstreemsetele ilmaoludele, mille esinemine lähikümnenditel oluliselt sageneb.** Üksiku- test rangelt kaitstud loodusmetsa kildudest ei piisa Eestile omaste liikide säilimise tagamiseks ning metsa ökosüsteemiteenuste pakumiseks vajalikul määral. Selleks, et metssaelul säiliks eluruum ja -võimalus on metsade majandamisel alati tarvis rakendada meetmeid elurikkuse kaitseks: tagada metsade maastikuline sidusus, jätta raielankidele piisav hulk säilikipuid ja surnud puitu, vältida raiumist lindude pesitsus- ajal, tagada metsade loodusliku struktuuri ja liigiliselt ja geneetiliselt mitmekesise puurinde säilimine ning majandada rohkem metsi püsimeetsana (näiteks veekogude kallastel, asulate läheduses, majanduspiirangutega metsades, kõrgetel nõlvadel jne).

PUIDUKASVATUS JA RAIE PEAVAD VÕIMALDAMA METSADE OLULISTE KESKKONNAFUNKTSIOONIDE SÄILIMISE

Lisaks elurikkuse hoidmisele ja kliima reguleerimisele on metsaga seotud veel terve hulk teisi keskkonnaküsimusi. Näiteks on Eesti metsadesse nõukogude ajal rajatud kuivendusrõhk oluliseks reostusallikaks meie veekogudele ning kahandab piirnevate sookoosluste kvaliteeti. Raskete kokkuveomasinate rattad kahjustavad muldasid. Lageraiete pindaladele seatud piiranguid on lõdvendatud nii majandusmetsades kui ka kaitsealadel. **Metsaraiete ja kuivenduse keskkonnamõju tuleb senisest enam arvesse võtta nii metsateatiste kooskõlastamisel, maakondlikes planeeringutes, riigimetsa kasutuses kui ka kuivendussüsteemi ja teede ehituse investeeringuid planeerides.**

Eesmärgid säästva metsanduse rakendamiseks

Metsandusvaldkonna ees seisvate väljakutsete lahendamiseks peab Eesti metsandus kindlalt toetuma säästva metsanduse põhimõtetele. Võrdsest tuleb arvesse võtta ühiskonna majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi ning keskkonna võimalusi.

KESTLIK PUIDUTÖÖSTUS PEAB KANDMA MAJANDUSE ALUSTALA ROLLI MITMEKÜLGSELT JA INNOVAATILISELT

Eesti metsatööstus on hetkel heal järjel ning panustab oluliselt tööhõivesse väljaspool suuremaid linnu, väliskaubanduse tasakaalu ning riigi maksumuldesse. Samas on senine kasv tuginenud suuresti toorme hõlpsale kättesaadavusele ning vähe teadusmahukale innovatsioonile. Praeguste raiemahtude juures ja Eesti metsade vanuselist jaotust arvestades kaob tooraine piiramatu kättesaadavuse eelis juba lähikümneid, mistõttu tekib põhjus uuendusteks nii ehk naa. Praegusel viisil toimetades on aga raske Põhjamaade puidutööstuse tagaajaja rollist välja murda. Puidutööstuse jätkusuutlikumale rajale suunamiseks on innovatsiooni tarvis riiklikult soodustada juba täna. **Innovatsiooni kõrval on oluline majandusliku elujõu pant puidutööstuse mitmekesisus, mis aitab vastu pidada võimalikud raputused erinevate toodete turgudel.** Maailma rahvastiku kasv tähendab suurenevat loodusressursside nõudlust tulevikumaailmas. On oluline, et meil jätkuks puiduressurssi ka ajaks, mil maailmaturu nõudlus lubab küsida selle eest oluliselt kõrgemat hinda.

METSAD PEAVAD PAKKUMA INIMESTELE TÖÖD, ENESETEOSTUST, TERVIST, ELUKVALITEETI JA KODUTUNNET

Metsade majandamisel tuleb arvestada vahetus ümbruses paiknevate kogukondade ootuste ja huvidega. **Metsi tuleb majandada nõnda, et need looks kohalikele kogukondadele töö- ja eneseteostuse võimalusi ning aitaksid hoida inimeste tervist, elukvaliteeti ja kodutunnet.** Senisest enam peab metsaraiete planeerimisse kaasama kohalikke omavalitsusi ja kogukondade esindajaid.

RIIGIMETS PEAB PAKKUMA MAKSIMAALSELT AVALIKKE HÜVESID

Riigile kuulub pea pool Eesti metsadest ja neid majandab Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK). Pidevalt kasvav dividendiootus ning RMK kitsas ringis koostatud intensiivsele majandamisele orienteeritud strateegia on viinud nii konfliktideni kohalike inimestega kui ka raskusteni rahvusvahelise vastutustundliku majandamise sertifikaadi hoidmisel. Säästva metsanduse poole pürgival maal peab riigimets täitma võimalikult paljusid erinevaid funktsioone. **Ökoloogilised, kultuurilised ja sotsiaalsed aspektid peavad olema majanduslikega võrdselt arvesse võetud** – seda mitte üksnes sõnades. Riigimetsa majandades tuleb vastata ka ühiskonna ootusele vähendada oluliselt lageraiete pindalasid ning suurendada püsimetsamajanduse osakaalu.

Fotod: Ireen Trummer, Piret Väinsalu, Shutterstock

SÄÄSTLIK METSAMAJANDUS EELDAB UUT KVALITEETI VALITSEMISES

Üleilmsete keskkonnaprobleemide süvenemine, praeguse metsanduse arengukava täitmise käigus tekkinud konfliktid ning ühiskonna kasvanud ootus säästva metsanduse tegelikuks rakendamiseks Eestis sunnivad tegema kvaliteedihüpet metsandusvaldkonna valitsemises. **Uus metsanduse arengukava peab olema laiapõhjaline ja sisuline osapoolte kokkulepe, mis põhineb erinevate stsenaariumite võrdlusel ning arvestab võrdselt majanduslikke, ökoloogilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi eesmärke.** Selle koostamine ja ellurakendamine peab olema võimalikult erapooletu ning põhinema koostööl. Metsandusvaldkonda vedav Keskkonnaministeerium peab looma ja tõestama oma usaldusväarsust ühiskonnas.

Metsanduse visiooni koostas Eesti Keskkonnaühenduste Koda, kuhu kuulub 11 organisatsiooni: Eestimaa Looduse Fond, Balti Keskkonnafoorum, Eesti Ornitoloogiaühing, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus, Eesti Roheline Liikumine, Keskkonnaõiguse Keskus, Läänerannik, Nõmme Tee Selts, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering, Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing "Sorex".